

УДК 351.327

Гурковський Володимир Ігорович,
доктор наук з державного управління,
професор кафедри інформаційної політи-
ки та електронного урядування, Націо-
нальна академія державного управління
при Президентові України, 03057, м. Київ,
вул. Ежена Потье, 20, кімн. 215, тел.: (044)
455 69 66, e-mail: general@academy.gov.ua
ORCID: 0000-0003-2021-5204

Гурковский Владимир Игоревич,
доктор наук по государственному управ-
лению, профессор кафедры информаци-
онной политики и электронного управления,
Национальная академия государственного
управления при Президенте Украины,
03057, г. Киев, ул. Эжена Потье, 20, комн.
215, тел.: (044) 455 69 66, e-mail: general@
academy.gov.ua
ORCID: 0000-0003-2021-5204

Gurkovskiy Volodymyr Igorovich,
Doctor of Science in Public Administra-
tion, Professor of the Dept. of Information
Policy and Electronic Governance, National
Academy of Public Administration under the
President of Ukraine, 03057, Kyiv, st. Eugène
Pottier, 20, Apt. 215, tel.: (044) 455 69 66,
e-mail: general@academy.gov.ua
ORCID: 0000-0003-2021-5204

Друк Вікторія Василівна,
кандидат наук з державного управлін-
ня, докторант кафедри інформаційної
політики та електронного урядування,
Національна академія державного управ-
ління при Президентові України, 03057,
м. Київ, вул. Ежена Потье, 20, кімн. 215,
тел.: 050 7095272, e-mail: viktoria_druk@
ukr.net

Друк Виктория Васильевна,
кандидат наук по государственному управлению, докторант кафедры информаци-
онной политики и электронного управления, Национальная академия государственного
управления при Президенте Украины, 03057, г. Киев, ул. Эжена Потье, 20, комн. 215,
тел.: 050 7095272, e-mail: viktoria_druk@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7539-1307

ORCID: 0000-0001-7539-1307

Druk Viktoriya Vasulivna,

PhD in Public Administration, doctoral student of the Dept. of Information Policy and Electronic Governance, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, 03057, Kyiv, st. Eugène Pottier, 20, Apt. 215, mel.: 0507095272, e-mail: viktoria_druk@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7539-1307

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. У статті проведено аналіз основних напрямів державної політики в інформаційній сфері в контексті сучасних загроз, задекларованих у Доктрині інформаційної безпеки України, та на цій основі виокремлено проблемні аспекти їх реалізації, визначено заходи протидії інформаційній агресії щодо України.

Ключові слова: інформація, інформаційна безпека, державне управління, інформаційна агресія.

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ОСНОВНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ В ИНФОРМАЦИОННОЙ СФЕРЕ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ ВЫЗОВОВ

Аннотация. В статье проведен анализ основных направлений государственной политики в информационной сфере в контексте современных угроз, задекларированных в Доктрине информационной безопасности Украины, и на этой основе выделены проблемные аспекты их реализации, определены меры противодействия информационной агрессии в отношении Украины.

Ключевые слова: информация, информационное обеспечение, государственное управление, информационная агрессия.

PROBLEMATIC ASPECTS OF MAINSTREAM PUBLIC POLICY IN THE INFORMATION SPHERE IN THE CONTEXT OF THREATS

Abstract. The state and problematic aspects of mainstream public policy in the information sphere mentioned in Information Security Doctrine have been analyzed, identified countermeasure information aggression against Ukraine.

Keywords: information, information security, public governance, information aggression.

Постановка проблеми. Утвердження інформаційного суспільства, блискавичне поширення глобальних інформаційно-комунікативних мереж, необхідність застосування новітніх інформаційно-комунікативних технологій ставить нові й нові вимоги до формування ефективної державної політики. На сьогодні функціонування всієї інформаційно-комунікативної сфери України залежить від пошуку оптимальних шляхів забезпечення гармонійного балансу між рівнем розвитку інформаційно-комунікативних технологій та потребами сучасної української держави.

Значення інформаційно-комунікативної сфери є визначальним у контексті необхідності забезпечення інформаційної безпеки держави як складової національної безпеки, гарантування суспільного добробуту, встановлення миру, реалізації прав і свобод людини та громадянина на всій території України.

В умовах глобальної інформатизації, доступу громадян до інформації, інформаційно-комунікативна політика виступає небезпечним інструментом впливу на широкі маси населення, та засобом маніпулювання суспільною свідомістю. Адже, “саме проти України Російська Федерація використовує найновіші інформаційні технології впливу на свідомість громадян, спрямовані на розпалювання національної і релігійної ворожнечі, пропаганду агресивної війни, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України” [2], що потребує визначення інноваційних підходів до

формування системи захисту та розвитку інформаційного простору.

Застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій є потужним інструментом впливу сильніших держав на здійснення політики слабших, а тому ефективна інформаційно-комунікативна політика сьогодні виступає стратегічним пріоритетом та в контексті необхідності здійснення ефективної інформаційної боротьби з агресором набуває особливої актуальності для всієї української держави. А рівень розбудови інформаційного суспільства в Україні не відповідає потенціалу та можливостям України, і однією з причин такого стану є недосконала модель галузевої державної політики і неефективні процедури її реалізації [3]. Модель галузевої державної політики не відповідає нагальним потребам інформаційного розвитку України з таких причин: нестабільна (надто залежна від поточної ситуації в країні), спричиняє хронічне недофінансування галузі, розпорошує адміністративні зусилля та бюджетні кошти, ігнорує реальні потреби регіонів та профільних індустрій, створює ґрунт для різноманітних зловживань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Агресія Російської Федерації у лютому 2014 р. з подальшим захопленням півострова Крим, а також поширенням воєнних дій на територію Донецької та Луганської областей сприяла створенню нових суспільно-політичних умов, які вимагають системних наукових досліджень та комплексного прогнозування подальших загроз національній безпеці. Указ Президента України від

25.02.2017 р. “Про Доктрину інформаційної безпеки України” [2] визначив нові напрями подальших наукових дискусій.

Мета статті — виявлення проблемних аспектів реалізації державної політики в інформаційній сфері в контексті сучасних загроз національній безпеці.

Виклад основного матеріалу. Основоположні нормативні акти українського законодавства щодо розвитку інформаційного суспільства загалом відповідають основним принципам та стратегічним орієнтирам сучасного глобального інформаційного розвитку, закладеним у Женевській Декларації принципів та Плані дій, а також у Туніському зобов’язанні та Програмі для інформаційного суспільства. Однак проведення аналізу інформаційно-комунікативної сфери дало можливість виокремити необхідність вдосконалення законодавчої бази, як одну з ключових проблем. Чимало науковців наголошують на потребі прийняття Інформаційного кодексу України, який був закріплений в “Основних засадах розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”. До Інформаційного кодексу України пропонується включити розділи, зокрема про засади електронної торгівлі, правову охорону прав на зміст комп’ютерних програм, удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, у тому числі авторського права при розміщенні та використанні творів у мережі Інтернет, про охорону баз даних, дистанційне навчання, телемедицину, надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним

особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет, комерційну таємницю тощо [3]. Відповідно до Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр., затверджених Законом України від 9 січня 2007 р. № 537-V, стратегічними цілями розвитку інформаційного суспільства в Україні є: прискорення розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних інформаційно-комунікаційних технологій в усі 52 сфери суспільного життя, зокрема в економіку України і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; забезпечення комп’ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвинутої особистості; розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція із світовою інфраструктурою; державна підтримка нових “електронних” секторів економіки (торгівлі, надання фінансових і банківських послуг тощо); створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров’я, освіти, науки, культури, охорони довкілля; збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування та покращення стану інформаційної безпеки. Однак велика кількість положень, закладених в “Основних засадах розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” так і залишилась декларативною.

Стратегічним нормативно-правовим актом у цьому контексті є Доктрина інформаційної безпеки

України, яка визначає національні інтереси України в інформаційній сфері, загрози їх реалізації, напрями і пріоритети державної політики в інформаційній сфері. Її метою є уточнення засад формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації в умовах розв'язаної нею гібридної війни [2].

Відповідно до Доктрини інформаційної безпеки України захищеність від руйнівних інформаційно-психологічних впливів, захист українського суспільства від агресивного інформаційного впливу Російської Федерації, спрямованого на пропаганду війни, розпалювання національної і релігійної ворожнечі, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України, розвиток та захист національної інформаційної інфраструктури, безпечне функціонування і розвиток національного інформаційного простору та його інтеграція у європейський і світовий інформаційний простір, ефективна взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства під час формування, реалізації державної політики в інформаційній сфері, забезпечення розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних ресурсів України, формування позитивного іміджу України у світі, донесення оперативної, достовірної і об'єктивної інформації про події в Україні до міжнародної спільноти є одними з важливих національних інтересів України в інформаційній сфері [2].

Пріоритетами державної політики в інформаційній сфері визначаються: створення інтегрованої системи оцінювання інформаційних загроз та оперативного реагування на них; удосконалення повноважень державних регуляторних органів, які здійснюють діяльність щодо інформаційного простору держави, з метою досягнення адекватного рівня спроможності держави відповідати реальним та потенційним загрозам національним інтересам України в інформаційній сфері; законодавче врегулювання механізму виявлення, фіксації, блокування та видалення з інформаційного простору держави, зокрема з українського сегмента мережі Інтернет, інформації, яка загрожує життю, здоров'ю громадян України, пропагує війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення територіальної цілісності України, загрожує державному суверенітету, пропагує комуністичний та/або націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими та їхню символіку; боротьба з дезінформацією та деструктивною пропагандою з боку Російської Федерації; виявлення та притягнення до відповідальності згідно із законодавством суб'єктів українського інформаційного простору, що створені та/або використовуються державою-агресором для ведення інформаційної війни проти України, та унеможливлення їхньої підривної діяльності; унеможливлення вільного обігу інформаційної продукції (друкованої та електронної), насамперед походженням з території держави-агресора, що містить пропаганду війни,

національної і релігійної ворожнечі, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України, провокує масові заворушення; проведення розвідувальними органами України акцій сприяння реалізації та захисту національних інтересів України в інформаційній сфері, протидії зовнішнім загрозам інформаційній безпеці держави за межами України тощо [2].

Координацію діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері повинна здійснювати Рада національної безпеки і оборони України. Також додаткові функції покладені на Кабінет Міністрів України, Міністерство інформаційної політики України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення тощо. Державний комітет телебачення і радіомовлення України відповідно до компетенції братиме участь у забезпеченні захисту українського інформаційного простору від пропагандистської аудіовізуальної та друкованої продукції держави-агресора. Передбачається, що Національний інститут стратегічних досліджень має забезпечити науково-аналітичне та експертне супроводження процесу формування і реалізації державної інформаційної політики.

Таким чином, Доктрина інформаційної безпеки України задекларувала основоположні засади боротьби української держави проти інформаційної агресії, визначивши основ-

ні напрями і пріоритети державної політики в інформаційній сфері, однак безліч питань залишається проблемними, і поки ведуться дискусії з цього приводу — насуваються нові інформаційні загрози. Разом з тим, усвідомлення потужності, системності інформаційної боротьби проти України, використання з цією метою надсучасних маніпулятивних технологій дає можливість усвідомити необхідність проведення рішучих дій.

Ініціатива щодо створення Інформаційних військ України з метою залучення громадян України для відповідної реакції в мережі Інтернет на дії агресора не дала належних результатів [1]. Водночас, у соціальних мережах прослідковується тотальне суспільне невдоволення діями влади, суспільно-економічною ситуацією, яке доцільніше було б спрямувати на інформаційну боротьбу з Російською Федерацією.

Висновки. Отже, на даному етапі розвитку держави від впровадження положень Доктрини інформаційної безпеки України залежатиме не тільки реалізація державної інформаційної політики, а й непорушність суверенітету та територіальної цілісності України. Важливо, щоб не склалась ситуація, при якій велика кількість положень, закладених у Доктрині, так і залишилась декларативною. З цією метою до реалізації даного нормативно-правового акта залучена надзвичайно велика кількість органів державної влади: Рада національної безпеки і оборони України, Кабінет Міністрів України, Міністерство інформаційної політики України, Міністерство закордонних

справ України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Державний комітет телебачення і радіомовлення України. Від злагодженої їх роботи залежатиме реалізація положень Доктрини інформаційної безпеки України.

Необхідним також є підвищення правового статусу Національної стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, яка на даний момент є просто документом, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів, тому об'єктивно не виконує жодних регулюючих та зобов'язуючих функцій. Однак Національна стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні потребує доопрацювання насамперед у частині максимально можливої конкретизації її основних пріоритетів, цілей та завдань, термінів їх виконання, визначення суб'єктів, відповідальних за їх реалізацію, а також визначення обов'язкових цільових державних програм та локальних стратегій, необхідних для розвитку інформаційного суспільства в Україні, зокрема Стратегії кібернетичної безпеки, Державних програм "ІТ- освіта" і "Державно-приватне партнерство в ІТ-сфері" [5].

І хоча загрози національній безпеці в інформаційній сфері ідентифіковано, на законодавчому рівні ви-

значено подальші шляхи боротьби з ними, реалії суспільного життя показали їх фундаментальну значущість, а тому перспективи подальших розвідок у даному напрямі матимуть результативний вплив для всієї держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Інформаційні* війська України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://i-army.org/>
2. *Про рішення* Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року "Про Доктрину інформаційної безпеки України": Указ Президента України від 25.02.2017 № 47/2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>
3. *Про основні* засади розвитку інформаційного суспільства України на 2007–2015 роки : Закон України від 09.01.2007 № 537-V [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>
4. *Європейський* досвід нормативно-проектного забезпечення розвитку інформаційного суспільства: висновки для України. Аналітична доповідь. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1732/>
5. *Про схвалення* Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р.